

Çətin anlaşılan söz və ifadələr üçün cildin sonuna lüğət əlavə etməyi münasib görmədik. Əvvəla, hər dəfə mütaliəni kəsərək lüğətə baxmaq oxucu üçün çətinidir, ikincisi, bəzi sözlərin bir çox mənası içindən məhz hansının nəzərdə tutulduğunu təyin etmək bəzində oxucu təəddüddə qala bilər. Çətin anlaşılan söz və ifadələrin necə başa düşülməli olduğunu mətnin içində kvadrat mötərizədə göstərdik. Bu halda, kvadrat mötərizədəki sözlər normal mətndən daha kiçik şriftlə verilmişdir. Məsələn: “...xəstəliklərin bittamam rəf”inə [tamamilə aradan qaldırılmasına] qədər...” Qəzetdəki mətndə səhvən buraxılan sözləri də kvadrat mötərizə içində əlavə etdik. Bu halda, kvadrat mötərizədəki sözlərlə normal mətnin şrifti eynidir. Məsələn: “...Xarici [İşlər] nazirinin...”

Hər nömrədən sonra əlavə edilən “Qeyd və şərhlər”də, oxucular üçün faydalı məlumatlar yer alır. Qəzetdəki mürəttib xətalardan bəziləri (xüsusilə əhəmiyyətli olanları) də burada göstərilmişdir. Əlbəttə, bütün xətalara göstərmək lazım və mümkün deyildi. Xüsusilə Birinci Dünya müharibəsində Qərbi cəbhəsi xəbərlərində keçən toponimlər qəzetdə demək olar ki, həmişə səhv yazılmışdır. Bu toponimlər mümkün qədər bərpa edilmiş, eləcə də “Adlar göstəricisi”nə əlavə edilərkən, toponimin aid olduğu dildəki yazılışı da verilmişdir.

Şeir parçalarında rastlanan çətin anlaşılan söz və ifadələrin lüğəti də “Qeyd və şərhlər” bölməsində verilmişdir.

Cildin sonunda “Adlar göstəricisi” verilmişdir. Mətdəki bütün şəxs, yer, dövlət, xalq, qurum, idarə, təşkilat, şirkət və s. adları, hətta bəzi xüsusi terminlər “Adlar göstəricisi”nə daxil edilmişdir.

Mehdi Gəncəli

Azad Ağaoğlu

Cümə axşamı, 1 may 1919-cu il, nömrə 170

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Pəncşənbə, 30 rəcəbül-mürəccəb sənə 1337. 1 mayıs 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfidi məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırınıcı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

Pəncşənbə [cümə axşamı] gününə təyin edilən Məclisi-Məbusan iclası mayısın 1-i münasibətilə gələn bazar ertəsi mayısın 5-nə təcil [təxir] edildiyi və müzakirəyi-yövmiyyə [müzakirə gündəliyi] həman qərar üzrə qaldığı elan olunur.

T-119

günləri saat 11-dən 2-yədək. Telefon nömrə 40-35. Müavini-nazir: Hər gün saat 11-dən 2-yədək. Telefon nömrə 51-35. Müdir isə hər gün saat 11-dən 1-ədək. Telefon nömrə 40-00.

Dəftərxana müdiri (imza)

T-120

ZƏHMƏT (MƏSAİ) BÜROSU

Bakı Şəfqət Bacıları İttifaqı şəfqət bacılarını gecə işlərinə, iynə vurmağa, masaj etməyə müərriflik edir [tövsiyə edir, zəmanət verir]. İttifaq öz işçilərinin işlərinə cavabdehdir. Xahiş edənlər bu adresə müraciət edə bilərlər: Budaqovski və Malakanski küçələrin küncündə, nömrə 16/22, mənzil 6. Konkanın mənzili. Telefon nömrə 14-08. Büro bütün gün açıqdır.

8755

ELAN

Ticarət və Sənaye Nəzarəti [Ticarət və Sənaye Nazirliyi] bununla elan edir ki, Nəzarət sabiq “Natsional” mehmanxanasındadır. (Olqinski və Lalayevski küçələrin küncündə).

Nazir qəbul edir: Seşənbə [çərşənbə axşamı], çaharşənbə [çərşənbə] və şənbə

ELAN

İngiltərə-Qafqaziya bankir kantorasının açılması mayıs ayının 15-ədək təxir edilmişdir.

8739

Azərbaycan Cümhuriyyətinin Məsai (Zəhmət) Nəzarəti [Nazirliyi] əmələlərə [fəhlələrə], xidmətçilərə və iş sahiblərinə elan edir ki, bu tarixdən Nəzarət nəzdində müvəqqəət həkəm [arbitr] təşkilatının dəftərxanası işə başlamışdır. Bu barədə “Azərbaycan” qəzetəsinin 4 mart tarixli 47-ci nömrəsində elan edilmişdir. Dəftərxana Məsai Nəzarətinin sabiq binasında Naberejni küçədə [Seyid] Mirbabayevin evindədir (həyətdə 4-cü mərtəbədə). Telefon nömrə 56-11. Dəftərxana səhər saat 9-dan 3-ə qədər açıqdır.

Məsai Nəzarəti

T-118

ELAN

Cümə günü may ayının 2-də Spasski küçədə 137 nömrəli evdə, 18 nömrəli odada [otaqda], Əlihüseyn Əliyevin mənzilində, saat 9-da Şəki Həmvətənlər Cəmiyyətinin ümumi iclası olacağından, Bakıda müqim [yaşayan] bilümm [bütün] şəkililərin məzkur [deyilən] mənzilə təşrif gətirmələri rica olunur.

Müvəqqəti Komissiya

May ayının 2-də, cümə günü saat 10-da, Şəhər Dumasının salonunda “Cəmiyyəti-Maarifi-İraniyan” [İranlılar Maarif Cəmiyyəti] barəsində məlumat veriləcəkdir. Binaənileyh [ona görə], ümum iranlıların məzkur vaxtda təşrif gətirməkləri rica olunur.

Heyəti-müvəqqəətə
8752

DRAMA**Hökumət Teatrosunda axşam tamaşası**

Cümə günü şabanül-müəzzəm ayının 1-də 1337 sənə (mayın 2-də 1919-cu ildə) Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli Qardaşlarının Müdiriyyəti Müdiriyyətin aktyorları Ələkbər Hüseynzadə, Camal Paşayev və Əliislam Dadaşovun şərafinə (benefisinə) bu mövsümdə axırıncı dəfə olaraq təntənəli bir surətdə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır Şəmsəddin Sami bəyin “**Gaveyi-ahəngər**” nam əsəri. Biletlər imdidən benefis qiymətinə teatrın kassasında satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaq axşam saat 8-in yarısında.

T-116

ELAN

Bakı Şəhər İdarəsi bununla elan edir ki, mayın 4-də saat 12-də Təsərrüfat Şöbəsi dəftərxanasında şəhər afişa

sütunları və afişa yapışdırılmasını icarəyə verməkdən ötrü torq [tender] təyin olunubdur. Şəraiti [şərtləri] yuxarıda zikr olunan şöbə dəftərxanasında oxumaq olar.

T-117

AZƏRBAYCAN MÜSƏLMAN TƏLƏBƏLƏR KOMİTƏSİ TƏRƏFİNDƏN

1919 sənəsi may ayının 3-də Denikin canavarları hücumundan xanımanı dağılan dağstanlıların nəfinə [xeyrinə] “**Dağistan günü**” tərtib verilib, cəbələrə [qutularla] para toplanacaqdır. Şəhərin bir neçə nöqtələrində bu günə dair nitqlər irad ediləcəkdir [nitqlər söylənəcəkdir].

Bulvarda bəsalətli [qəhrəman] Azərbaycan ordusunun musiqi dəstəsi çalacaqdır.

Həmçinin “İttihad” məktəbinin, Tağıyev fabrikanı işçilərinin musiqi dəstələri dəvət olunmuşdur. Mərkəzi qərargah Parlaman mülkündə “Hümmət” fraksiyonu odasında vaqedir [yerləşir]. (Telefon nömrə 47-32).

Tələbələr Komitəsi “Dağistan günü” hamı vətəndaşların beqədri-qüvvə [gücü çatdığı qədər] Dağistan qəhrəmanlarının yetimlərinə müavinətdə bulunmasını rica və təmənnə edir.

T-121

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

“Azərbaycan” qəzetəsinin 1919 sənəsi 14 aprel tarixli 157-ci nömrəsinin rəsmi qismində 100 manatlıq kağız pulların Maliyyə Nəzarəti tərəfindən elan edilən təsvirinə əlavə:

Elan edilən təsvirə əlavə olaraq, Maliyyə Nəzarəti bu aşağıdakı hissələri də

qeyd etməyi lazım ədd [hesab] edir:

1) 100 manatlıq kağız pulun dal tərəfində daxili mütəşavir-əzlələrin [bərbərtərəfilələrin] dörd küncündə, iki liter [tipografiya hərfi] yuxarı və dörd rəqəm aşağı küncələrdə çap edilmişdir.

2) Pulun dal tərəfi təsvirində deyilmişdi ki: amma soldan türkcə “1335”, halbuki türkcə “1335-ci il” lazımdır.

3) Aşağı yazıda: “Sərf olunurlar” əvəzinə “sərf olunur”.

4) Yazının təsvirində konturasız vinetka [haşiyyə] üzərində türkcə “yüz” yazı əvəzinə, türkcə “100” rəqəmidir.

5) Səkkizguşəli ulduzun yazı təsvirində türkcə “yüz manat” əvəzinə türkcə “100” rəqəmidir.

6) On altı parçalı dövrənin təsvirində deyilir ki, millər arasında xırda rəqəmlərlə rusca “yüz”, ətraf millərdə də türkcə rəqəm, mərkəzi millər arasında isə “rublə” yazılıdır. Bunun əvəzində isə böylə olmalıdır: “Rublə” ancaq sol mərkəzi millər arasında vardır. Sağda isə “100” rəqəmi yazılmışdır.

7) Pulun üz tərəfində tünd qəhvəyi dairənin təsvirində sol dairədə “yüz” yazısı əvəzinə, sol dairədə “100” rəqəmi olmalıdır.

Gələcəkdə buraxılacaq yüz manatlıqlarda seriya nömrələri əlavə ediləcəkdir: ikinci seriya və qeyrə.

Maliyyə naziri:
Əliağa Həsənzadə

ƏMƏLƏ BAYRAMI!

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsi fəhlələrə xitabən böylə bir müraciətnamə nəşr etmişdir:

Millətədaşlar, yoldaşlar!

Hürriyyət hər camaatın zülüm və məhkumiyət altında olan zəhmətkeş xalqının inqilabı nəticəsində hasil olmuş bir nemətdir.

Avropanın mədəniyyəti bizlərə nisbət iləridə olan hürriyyətləri böyük inqilablar, bu inqilabları doğuran böyük və insanıyyətə aid ali fikirlər nəticəsində kəsb edilmişdir [qazanılmışdır].

Bir vaxt iləri getmiş Avropa millətlərinin əməlləri [işçiləri] bütün dinlərin də vəd eyləmiş olduğu səadətə yetişmək, dünyanı gördüyümüz bu məşəqqətli halından döndərib bir cənnət halına sala bilmək üçün buna qane olmuşlardı ki, kapital zülmündən qurtarmaq üçün bəsdir ki, insan fərd və şəxs etibarlı ilə azad olsun. Bu azadlıq olduqdan sonra, artıq, zəhmətkeş sinifi asanlıqla öz düşməni olan varlı siniflərlə rahatca mübarizə edə bilər.

Fəqət, təcrübə bunun çox uzaqda olduğunu göstərdi. Hələ böyük dünya müharibəsi digər böyük bir həqiqəti dəxi meydana qoydu. Anlaşıldı ki, yalnız şəxs azadlığı bəs deyildir. Bu azadlıq bir də-rəcəyə qədər Böyük Fransa inqilabı nəticəsində hasil olmuşdu. Halbuki gözlənən qardaşlıq əmələ gəlməmişdi. Bu də-fə böyük müharibə bildirdi ki, şəxslərdən əlavə, millətlər də azad olmalıdırlar. İsbət olundu ki, siniflərlə bərabər millət də vardır. Anlaşıldı ki, nə qədər dünyada bir millət o biri millətə hakim isə, sinif azadlığı da təbii yol ilə gedə bilməz!

Fransa inqilabından hasil olan ən böyük qazanc insanların hüququnun elanı olmuşdu.

Dünya müharibəsi ilə Rusiya inqilabından hasil olan qazanc dəxi millətlərin hüququnun elanı oldu.

Bəşəriyyət o hüququ da, bu hüququ da inqilabçı fədakarlığı nəticəsində hasil etmişdir. Onun üçün də bu gün ki, Avropa hüriyyətərvər əməllərinin təsis etlədiy bir əmələ bayramıdır – biz bütün əməlləri, bu – insanın və millətin hüriyyəti yolunda hamıdan daha ziyadə bir rəşadətə mübarizə edə bilən fədakar xalqı səmimiyyətlə təbrik edirik.

Bu gün ki, azad və müstəqil bir millətlik, azad bir vətəndaş olmaq nemətinə nailiz və bu nemətləri əlimizdə möhkəm saxlamaq istər isək, dünya hüriyyətçiliyinin bir əlaməti olan bu gündə bayram saxlayıb da bütün zəhmətkeşlərlə bərabər şad olalım.

Əmələ yoldaşlar!

Hər millət öz milliyəti dairəsində azad və müstəqil olarsa, o zaman başqa millətlərlə daha asanlıqla ittihad və ittifaq edə bilər. Buna görə də bu ilki əmələ bayramı Azərbaycanın birinci istiqlal ili ilə təsadüf etlədiyindən, ayrı bir qiymətə malikdir.

Bu gün Azərbaycan-türk əmələsi də meydana çıxmali, “Yaşasın dünyanın azadlığı!” deyən yoldaşlarına “Millətlər azad olmayınca dünya azad olmaz!” deməli, “Yaşasın müstəqil Azərbaycanın azad əmələ bayramı!” nidasını bütün dünyaya eşitdirməlidir.

Yaşasın əməllərin amalı!

Yaşasın millətlərin ittifaqı!

Yaşasın Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti!

Yaşasın müsəvat!

*Türk Ədəmi-Mərkəziyyət
“Müsəvat” firqəsi
Tətil Komitəsi*

DAĞISTAN GÜNÜ

Bir şəxs, bir qövüm, bir millət və bir məmləkətin həyatında öylə dəqiqələr olur ki, daima gözləri dost gəzər, hər dəqiqə mədəd gözlər. Böylə dəqiqələrdə ən sönük “ləbbeyk” sədası, ən ufaq bir imdad əli böyük bir qüvvəti-qəlb hasil edər.

Hal-hazırda növdad [yeni doğulan] Dağıstan Cümhuriyyəti, hüriyyətərvər şimalı qardaşlarımızı eyni vəziyyətdədirlər. Yeni təşəkkül etmiş müstəqil Dağıstan milli müqəddəratını yenicə əllərinə almış olan dağıstanlı qardaşlarımız, hələ dövlət aparatını tamamilə düzəltməyə fürsət bulmamış olan cavan dindaşlarımız şimaldan heykəli-istibdadın ağır təzyiqi, qara əks-inqilabın şiddətli axıntısına məruz qalmışlardır.

Nikolay generalları qara qüvvələri başlarına toplayaraq hür və müstəqil yaşamaq istəyən Qafqaziya qartallarının qanadlarını qırmaq, azad Qafqaziyanın şirinzəban [şirindil] quşlarını dübarə qəfəsə salmaq, azad dağıstanlıları yenidən istibdada əsir və hüriyyət səfəsi əvəzinə onları əsarət cəfasına qərq etmək istəyirlər.

Təbii, Dağıstanın vəziyyəti ağırdır. Bu misillü əhvalda [bu kimi hallarda] adətən göz gəzər, dost axtarar. Dağıstanın bugünkü halında ona kömək əli uzatmaq hamıdan ziyadə azərbaycanlıların borcudur. Həm ədasına [borcun qaytarılmasına] çalışır da. Hökumət və Məclisi-Məbusanımız var qüvvələri ilə Dağıstana hər növ yardım edəcəklərini bildirmişlərdir, lazım olan paranı verirlər, fraksiyalar könnüllü əsgər dəstələri yığırlar, ilx.

Fəqət hər işdə hökumət ilə bərabər camaat öz də çalışmalıdır. Camaat öz tərəfindən dəxi dağıstanlı qardaşlarına: “Qorxmayın, möhkəm durun, qara qüvvəni yaxın buraxmayın! Biz dəxi dalınızda duracaq, hər növ kömək edəcəyiz!” - deməli və sözüə əməl etməlidir.

Biz əminiz ki, hüriyyət və istiqlal uğrunda qanına bələşən dağıstanlıları hüriyyətərvər azərbaycanlılar yalnız buraxmazlar və hər vasitə ilə onlara imdad edərlər.

Böylə köməkdən biri və vasitələrdən birisi olmaq üzrə, cavan tələbələrımız mayıs ayının 3-də “Dağıstan günü” quraq cəbə [qutu] ilə ianə yığacaqlardır.

Həmişə böylə ittifaqlarda [hallarda] hümmət və həmiyyət göstərmiş olan Bakı camaatı bu gün dəxi həmiyyət və səxavətlərini ibraz etməli [göstərməli] və dağıstanlı qardaşlarının köməyinə qardaş hümməti ilə çıxmaldırlar.

Xəlil İbrahim

DAĞISTAN GÜNÜ

Hörmətli Bakı əhalisinə!

İllərdən bəri Nikolay boyunduruğu altında çapalayıb duran Qafqaziya millətləri üçün qocaman dağların arxasından göz açmaqda olan hüriyyət günəşindən iki sənədir ki, keçir. Başqa millətlərlə bərabər, elani-istiqlaliyyət etmiş Şimali Qafqaziya qartallar yuvaları irticanın qara qüvvələri tərəfindən tarümar olur. Azad Çeçenistan və İnquşistanın müqəddəs torpaqları qızların, anaların qızıl qanları ilə suvarılır. Alçaq denikin-

lərin qanlı, çirkli dırnaqları Dağıstanın simin [gümüşü, gümüş kimi ağ] bədənini yaralayır.

Qardaşlar! Bu gün Dağıstan unudulmaz. Bu gün deyil, əsrlərlə Şimali Qafqaziya dağlılarının ölməz adları tarixin mümtaz [seçkin] səhifələrindən silinməyəcəyi kimi, sizin xatirinizdən də silinməyəcək. Qafqaziyada qanad açmış mərmər sinəli hüriyyət pərisinin bağına qəddar çarizmin kəskin xəncəri dayanmış. Bu gün Şimali Qafqaz ayaqlar altına düşərsə, yarın hüriyyətdən, istiqlaliyyətdən əsər belə qalmayacağı gün kimi aşkardır.

Vətəndaşlar! Dağıstana kömək etmək günüdür. Bu gün ona yardım etməyən vətən övladı, gələcək nəsillər tərəfindən lənətlərlə yad olunacaq. Bu gün bizim burada rahat yaşamamıza səbəb Şimali Qafqaziyanın göstərdiyi igidlik olmuşdur. Bu gün Dağıstan məğlub olarsa, yarın bizim də məqhur [qəhr] olacağımız təbiidir.

Şimali dağlılara canla, malla müavinət [kömək] etmək, onları göz bəbəyi kimi qorumaq, onların dağılan yurdlarına, atasız balalarına, anasız qızlarına, oğulsuz analarına dayaq olmaq, seylab kimi axan göz yaşlarını silmək bizim birinci vəzifəmizdir. Yoxsa, onlara hücum etməkdə olan canavarlar ətrafımızda olan quşların da baş qaldırmasına kömək edəcək, hüriyyət və azadlıqdan nam və nişan qoymayacaqdır.

Haydi, qardaşlar! Dağıstanın imdadına qurşanalım, heç olmazsa, cüzi para ilə onların ac-yalavaclarını ölumdən qurtaralım. Fəqət bu gün, yalnız bu saat, ancaq bu dəqiqə kömək, kömək, kömək olar. Əks halda, qarşımızda açılacaq uç-

rumlar hamımızı birdən udacaq, artıq peşmanlıq da fayda verməyəcəkdir.

Vətəndaşlar! Azəri-türk tələbəsinin sabahkı qədəmini, öhdəsinə aldığı ağır və müqəddəs vəzifəni var qüvvəmizlə qarşılmalısınız ki, o tifaqı nifaqa mübəddəl olmuş [çevrilmiş] qardaşlarımız qarşısında məyus qalmaya.

*Azərbaycan Müsəlman
Tələbələrinin Bakı komitəsi*

MÜRACİƏTNAMƏ

Azərbaycanlı vətəndaş və qardaşlar! Şimali Qafqaziyada azadlıq sevən dağstanlılar öz ata-babalarının vəsiyyətinə və istiqlal əsaslarına sadıq qalaraq, irticəpərəst Denikin və kampaniyası qüvvəsi ilə müharibə edirlər. Dağstanlıların öz istiqlaliyyətlərini müdafiə etmələri azərbaycanlıları da ayıltmalıdır və düşündürməlidir ki, qaranlıq və zülmət nümayəndəsi olan Denikin Azərbaycan istiqlalına rəhm etməz. Hər bir müsəlmanın müqəddəs vəzifəsidir ki, vaxtı ilə öz dağstanlı qardaşlarına müavinət eylesin.

Beynəlfirəq [Partiyalararası] Komissiya dağstanlılara müavinət üçün Azərbaycan könüllü dəstəsi düzəldir. Bu dəstə də təcrübəli zabidlərin təhti-idarəsində [idarəsi altında] olacaqdır.

Vətəndaşlar!

Könüllü dəstələrinə yazılınız. Parla-
man imarətində Beynəlfirəq Komissiya-
da səhər saat 10-dan 2-yədək, axşam
5-dən 7-yədək könüllülər qəbul edilir.

Beynəlfirəq Komissiya

YOL ƏSNASINDA GÖRDÜKLƏRİM

Keçən sənə avqust ayında Bakıdan çıxıb altı aydan bəri əhvalından xəbərimiz olmadığı vətənimiz olan Axıskaya getdik.

Axıska o vaxt türklərin əlində idisə də, istiqbalı [gələcəyi] pək vəxim [təhlükəli] idi. Əhali arasında bir çox şayiələr dövrən edirdi, müharibə hazırlıqları görüldü.

Türklər geri çəkilmək üzrə hazırlıqlar görür, yerli əhalilər qızğın bir hərəkətlə müharibə tədarükü görürlər. Zamanın böylə qarışıq bir vaxtına təsadüf etdiyimizə peşman olduqsa da, iş işdən keçmişdi. Artıq, gələcək günləri düşünməkdən başqa çarə qalmamışdı.

Bakıya da qayıtmaq mümkün deyildi; çünki sərhəddən keçmək lazım idi. Orada çox deyilsə də, az-az müsədimələr [toqquşmalar] hər vaxt eşidilirdi.

Məlum ki, Bakı hadisəsini keçirmiş bir insan, bir daha o hadisələri görməyə davam edəmməzdi. Ona görə Axıskada oturmaq qabil olamırdı. O vaxtlarda İstanbul yolu açıq idi; İstanbul getmək, həm orada sakin olmaq, həm uşaqları məktəbə vermək fikriylə İstanbul getdik. Orada ünəs [qadın] cəmiyyəti-xeyriyyələriylə görüşdük, ələlxüsus “Əsirgəmə dərnəyi” adlanan ünəs cəmiyyəti-xeyriyyəsiylə görüşdük ki, o cəmiyyətə beş sənə bundan əvvəl də üzv yazılmışdıq. Şimdi də üzvlük haqlarını verib təzədən qeyd edildik və bir qəç dəfələr iclaslarında bulduq. Xanım əfəndilər bizim üçün bir ziyafət də verdilər. Bu cəmiyyət beş sənədən bəri xeyli tərəqqi etmiş və çox işlər də görmüşdü. O cə-

miyyətə Əhməd bəy Ağayevin hərəmi [həyat yoldaşı] Sitarə xanım da daxildir. Həmçinin Ənvər paşanın böyük həmşirəsi [bacısı] Hasənə xanım da iştirak edir.

Cəmiyyətin vəzifəsi; bəkəs uşaqları yığımış və Balkan müharibəsində Anadolu hərbezədlərini [müharibədən zərər görənləri] toplamış, onlar üçün iş evi açmışdır; dairəyə pambıq götürürlər, oradan hazır süfrələr, dəstmallar, işləmə pərdələr, qaryola [çarpay] taqımları, əlbisəlik qumaşlar, tikilmiş və tikilməmiş parçalar, hazır koftalar çıxarırlar ki, pambığı əyirmək, bükmək, toxumaq, biçmək, tikmək, naxış işləmək – cümləsi orada qızların əlindən çıxır. Müdirə və müəllimləri həpsi türk xanımlarıdır.

Bizim Azərbaycan heyəti o “Əsirgəmə dərnəyi”ndən bir çox şeylər almaqla, cəmiyyətə böyük bir müavinətdə bulunmuş oldular. Cəmiyyət də onun müqabilində ərzi-təşəkküratda bulunmaqla bərabər, heyətin şərəfinə böyük bir ziyafət tərtib etmək istədilər. Fəqət heyət, vaxtlarının müsəid olmadığını söylədikləri üçün ziyafət olmadı.

Bir çox məktəblər də gəzdik, ələlxüsus qız məktəblərini; o cümlədən Sultan Muradın hərəmi Bəzmialəmin kəndi adına bina etdirmiş olduğu məktəbi ki, şimdi də onun adı ilə çağırılır: “Bəzmi-
aləm Validə Sultanisi”. O məktəbə də getdik, müdirəsi Xədicə xanımla müdiri Arif bəy əfəndinin göstərmiş olduqları nəzakətlərə heyran olduq. Zətən nəciblikdə türklər ad qazanmışlarsa da, bəziləri insanı heyran buraxacaq dərəcədə nəzakət sahibləri olduqlarını gözlərimizlə gördük. Bir gün sabahdan axşama qədər gəzdikdə ancaq məktəbin bir cüzi

şeylərini gördük. O məktəbdə əlan [hal-hazırda] 1400 xanım qız mövcuddur ki, səkkiz yüzü “leyli”, qalanı isə “nəhari”dir. Siniflərdə dərs əsnasında bulduq, ən çox nəzər-diqqətimizi cəlb edən şey axırıncı sinifin dərslərinə baxmaq üçün sinifə girdikdə bu dərslərin fransız lisanı olduğu anlaşıldı. Qızların önündə fransız kitabları olduğu kimi, dərs verən müəllimləri də – türk xanımı, müəllimlərə məxsus olan yerində oturmuş, türk qızlarına türk müəlliməsi fransız dərsi verirdi. Məktəbin dəftərinə o günün müşahidətini [müşahidələrini] qeyd etməklə məktəbdən çıxdıq.

Sonra “Təfəyyüz” məktəbinə getdik. Müdirəsi Naqiyyə xanımla və müəllimləriylə görüşdük, ismiylə iftixar etməyə layiq olan məşhurə ədibəmiz Xəlidə [Ədib] xanım əfəndi də o məktəbdə həftədə bir dəfə dərs verirdi.

İştə, bu vaxtlarda idi ki, Bakıdan Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsi [nümayəndə heyəti] İstanbula varid oldular [gəldi]. Bakının işləri düzəldiyini xəbər aldım. Artıq dərəcə şad olmaqla bərabər, Bakıya gəlmək istədik, fəqət bu dəfə ingilislərdən izin almaq lazım idi. Cənab Əlimərdan bəy Topçubaşov bizə azərbaycanlı olduğumuza dair bir vəsiqə verdi. O vəsiqəni ingilislərə verdik. Onlar bu vəsiqəyə qənaət etməyib, bizdən pasportumuzu aldılar və bir çox suallar daha qeyd edib, 15 frank da para aldılar. Cavabını on gündən sonra verəcəklərini söylədilər. Bunların on gün dedikləri tam 44 gün çəkdi.

Mən hər gün heyəti-mürəxxəsə ilə və [Ağaoğlu] Əhməd bəylə görüşürdüm. Əhməd bəyin tövqifində [həbsində] də

orada idim. Əhməd bəy hələ səhhəti-tam kəsb etməmişdi [tam sağalmamışdı]. Doktorların tənbihatına görə daha evdən çıxmıyır. Bir gün məmurlar gəlib Əhməd bəyi qayət nəzakətlə müdiriyyətə çağırırdılar. Əhməd bəy xəstəliyini söylədi, məmurlar getdilər. Bir qaç saatdan sonra həmin məmurlar bu dəfə müdiriyyət tərəfindən yanlarında bir doktor olduğu halda gəldilər. Doktor, Əhməd bəyi müayinə edib tamamilən səhhətdə olmadığını söylədi və buna dair raport yazdı. Bu dəfə məmurlar raportu götürüb getdilər. Ertəsi günü məmurlar örtülü fayton gətirib Əhməd bəyi müdiriyyətə götürdülər.

Ailəsi gedib Əhməd bəylə görüşürdülər. Mən İstanbuldan çıxan günlərdə ailəsini Əhməd bəylə görüşməyə daha buraxmıyrdılar. Mən orada ikən iki dəfə isticvab [sorğu-sual] etmişdilər: nədə dünyaya gəldiyini, nədə təhsil gördüyünü, Türkiyəyə nə üçün getdiyini və orada İttihad və Tərəqqi firqəsinə nə vaxt daxil olduğunu təhqiq yolu ilə bir taqım suallar verdilər.

Əhməd bəylə tövqif olunanlar [tutulanlar] 23 şəxs idi ki, bunlar əvvəlki tövqif olunmuşların yanına götürülməyib, Hərbiyyə Nəzarəti nəzdində “Bəkirağa bölüyü”ndə ayrıca yaşayırdılar.

Azərbaycan heyəti-mürəxxəsələri mən İstanbuldan çıxdığım aprelin 4-ündə hələ İstanbulda idilər. Mən onlarla aprelin 3-də görüşdüm. O günü fransızlardan Məhəmmədhasən bəy Hacinski, Ceyhun bəy Hacıbəyov və [Məhəmməd] Məhərrəmov isimləriylə izin kağızı gəlmişdi! Heyət bir qaç dəfə təkrar müraciət etdiyi üçün bu dəfə artıq müraciətə lüzum

görməyib yola düşmək fikrində idilər.

Bəndəniz Batuma gəldikdə, əvvəlcə Axiskaya gedib pədərimi [atamı] görmək və sonra Bakıya gəlmək istəyirdim. Fəqət Batuma gəldikdə, orada bir qaç axıskalı adamlar gördüm. Bunlardan əlavə doktor Mahmud bəy Əfəndiyevlə, Yusif əfəndi Talıbzadə ilə görüşdüm. Onlar mənim Axiskaya getmək fikrimi eşitdikdə, o fikirdən dönməyimi məsləhət gördülər. Axıskalılar Axiskanın və ətraf kəndlərin halını ağlanacaq bir halda təsvir etdilər ki, hələ də bu vəhşilik davam etmək üzrə imiş.

Təəccüb burasıdır ki, iki aydan bəri davam edən bu qan ocağını bir düşünən, bir çarəsinə qalan yoxdur! Görənlər söyləyirlər ki, zavallı kəndlilər iki ay bundan əvvəl itirmiş olduğu çocuğunu hələ daha bulamıyır, ah və nalə ilə dağları-daşları gəzib, kimi çocuqlarını, kimi ana-bacısını arayırmış.

Bir çox ailələr qabaqlarında naxoşları olduğu halda hücum səsi eşitmiş, qaçmışlar. Bir daha nə o xəstəsinə və nə o xəstənin ölüsünü belə bulamamış. Mal getmiş, əşya qarət edilmiş, parasını soymuşlar, evlərini yandırmışlar. Hər il bu vaxtlar öküzləri yanında, tarla başında toxum əkən kəndlilər bu gün toxumdan da məhrum, öküzlərindən də məhrum, əlləri qoyunlarında, dağlarda, meşələrdə zarıyıb gəzirmişlər. O biri tərəfdən aclıq təsiriyləmi, ya qorxu təsiriyləmi, rahatsızlıq, kirlilik təsiriyləmi, nədənsə, cürbəcür xəstəliklər hökmfərma olduğunu [hökm sürdüyünü] söyləyirlər. Gözüylə görənlər söyləyirlər ki, cənəzələr karvan kimi düzülüb, ardı-arxası kəsilməyir. Bir evdə üç-dörd yüz can yığışmış, imrari-

həyat edir [ömür sürür]. Xəstələr bir-biri üstə yatır, izdiham o qədər çoxdur ki, ölüsü ölən öz ölüsünü bulamıyır. Bir qaç səlamət qurtaranlar da varsa, onlar da o yanda-bu yanda başlarını səlamət qurtarmaq üçün vaxt keçirirlər. Əgər Axiskanın halı bir müddət də böylə qalarsa, insan adına heç kimsə qalmaz.

Batumda bu əhvalatları eşitdikdə və Batumun gündən-günə bahalığını gördükdə, daha orada qalamayıb Bakıya gəldim.

Batum ətrafdan gələn qaçqınlarla doludur. Hər gün Krım və Odessa tərəfindən matorlarla, qayıqlarla qaçqın ailələr daşınırlar. Gələnlər üçün nə evlərdə, nə otellərdə boş otaq bulunmayıb. Hər şeyin qiyməti qalxmışdır. Axşamlar saat 8-dən sonra gəzmək mümkün deyil. Ev soymaq, adam öldürmək kimi şeylər tez-tez vaqe olur...

Şəfiqə Əfəndizadə

DOĞRU YOL

Son vaxtlarda müəllimlər hökumətin laqeydliyinə xəbərdarlıq üçün üç günlük tətillər elan etdikləri məlumdur. Bu tətillərin mahiyyəti nədən ibarət olduğunu anlatmaq icab edir [lazım gəlir].

Ölkəmizdə bulunan bütün azərbayclilər bu gün bir ideal bayrağı altında birləşmişlərdir: müstəqil hökumətə çatmaq, həmişəlik yaşamaq həpimizin qəti muradı olmuşdur. Bu muradlardan birincisinə bir dərəcəyə qədər nail olmaq üzrəyiz. İkinci muradımız da, yəni həmişəlik olaraq müs-

təqil yaşamaq ixtiyarı özümüzə, lap özümüzdə aid bir məsələdir.

Burasını bilməliyiz ki, bir hökumətin həmişəlik yaşaması üçün bir çox şərtlər lazımdır: hökumət tanıyan el, el tanıyan hökumət bulunmalıdır. Millət və vətən hissi ilə doymuş əsgər, məmur və əfrad [fərdlər] olmalıdır. Həpsi də tərəqqi yolunu bilib, dalınca gedə bilməlidir. İştə, bir dövlət ancaq bu surətlə həmişəlik yaşaya bilər.

Böylə dövlət düzəltmək üçün bol-bol nüfus [əhali], ərazi və sərvət lazım deyil. Elm və əsaslı tərbiyə, əxlaq yeganə və başqa səbəblərdir ki, mətin bir dövlət təşkil edə bilər.

Cahil əhalidən əmələ gələn bir dövlət çamurla tikilən daş evlər kimidir. Varlıq göstərsə də, əbədlilik sifətini daşıyamaz. Əfradı tərbiyə və elm çimentosu ilə dövlətə yapışdırmaq lazımdır ki, hər gün və hər dəqiqə rəsanətə [məhkəmə] doğru birer addım atsın. Bunun üçün millətini yaşatmaq istəyən bir hökumət və hökuməti saxlamaq istəyən bir el, gecə və gündüz bütün varlığı ilə, qeyrəti ilə çalışıb millət içindən cəhaləti və cahilləri qaldırmalıdır.

Bununla demək istəməyirik ki, sinni [yaşı] keçmiş bütün əfradı hökumət oxutmalıdır, yaxud qırıb ortamızdan çıxarmalıdır. Xayırlı! Bizim təhsil və tərbiyə zamanımız keçdi, fəqət nasıl olsa da genə ictimai mövqeyimiz, qiymətimiz vardır. Çinar ağacı kimi yıxıldığımız zaman böyük zərərlərimiz olsa da, bəzən faydalı kölgəmiz də olur. Nasıl olsa da qalmalıyıq. Məmafih [bununla belə], zaman kəndisi bizi dünyadan çıxaraçaqdır.

Hökumət çalışmalıdır ki, bizdən sonra

gələcək övladlar bizim ruhumuzda, bizim qafamızda yerimizi işğal etməsinlər. Əks təqdirdə genə cahil hökumət halında inqiraza [süquta] məhkum bir tikışdə qalmış olacağız. Şimdi, əfradı nasıl, kimlə və hangi vasitə ilə təlim və tərbiyə edəcəyiz? Nəyə, nəyəyə və kimə qiymət verəcəyiz? Bunu aşağıdakı misalı söylədikdən sonra söyləyəyim.

Fransızlar Sedan müharibəsinə girmədən bir sənə əvvəl idi. Hərbiyyə büdcəsi müzakirə edilirdi. O zaman Hərbiyyə naziri, büdcəsinə böylə bir müqəddimə yazmışdı:

“Yanımızda başımıza endirmək xəyalı ilə çəkil qaldırılmış düşmənlər vardır. Fransızlar bütün varlığı ilə müdafiəyə vətən və millət hərbinə hazır olmalıdır. Bütün ağızlar daima şu virdi [duanı] yapmalı: Əsgərə mövqe! Əsgəri iaşə! Biz ancaq bu fədakarlıqla düşməni qarşısında vətən və millət saxlaya biləcəyiz.”

Bir sənə sonra almanlar Sedan müharibəsinə başladılar. O zaman Hərbiyyə naziri Parlamentoda dedi ki:

“Fransızların hümmətindən əsgərimizin qulaq torbasına qədər bütün təchizatı yerindədir. Yüzdə yüz qələbə bizim tərəfimizdədir.”

Fəqət nəticə düşünülüyü kimi çıxmadı. Yüzdə iki yüz hərbi almanların qələbəsi ilə nəticələndi. Fransızlara sənərlə bu milləti keyləşdirən yumruqlar endi.

Bu məğlubiyyətin səbəblərini meydana qoyan bir fransız mühərriri [yazıçısı] deyir ki:

“Alman müəllimləri hərbi biz qazandıq deyə bağırırlar. Bağırırlar, çünki

haqlıdırlar. Doğrudur, onlar doğrudan doğruya hərba girişməmişlərdir. Lakin behəqq [həqiqətən] əsgər ruhlu əfrad yetişdirmişlərdir. Bizə bu haraydan böyük hissələr düşür. Anlaşıldı ki, tərbiyyəni-əxlaqiyyə və zehniyyədən məhrum əhali və əsgər, Mehdi də olsa, işə yaramazmış. Hərbiyyə naziri bir zaman fransızlara birər vird təlim etmişdi:

Əsgərə mövqe! Əsgəri iaşə!

Bu virdi biz, düşməni Sedanda ruhundan atəşlər yağdırarkən də təzkar edirdik [yada salırdıq]. Hətta milyardlarla təminat yükü ilə uyuduğumuz zaman genə bu virdlə sayıqlayırdıq. Şimdi hərbiyyə də, hökumət də və millət də – həpsi o virdi dəyişməlidir. Fransız virdi deyil, alman virdini təzkar etməlidir: Hər qüvvət üçün müəllimə müraciət, müəllimə mövqe, müəllimi iaşə!”

Biz azərilər Sedan məğlubiyyətinə mübtəla deyiliz; fəqət önümüzə, dalımızda nə qədər istiqlal düşmənlərimiz vardır. Böyük qüvvətə malik olmamız icab edir [lazımdır]. Bunun üçün ən adi fərdlərimizdən ən yüksək təbəqələrimizə qədər, həpimiz bu xüsusda eyni düstura müraciət etməliyiz: Müəllimi iaşə, müəllimə mövqe!

Buna qənaətlə inanmalıyıq ki, istiqlal-istiqlalımızı [istiqlalımızın gələcəyini] müəllimlər çiyinə götürməzsələr, yaşayamayacağız. Vicdanlı, qüdrətli, zəkali müəllimlər bizim hər dərdimizə dərman edəcək təbiblərdir. Onlar məişət dərdi kimi süfli [alçaq, aşağı] bir taqım xəyallarla vaxt keçirməməlidirlər. Dağdağasız [təlaşsız, dərdsiz] bir zəka ilə hər daim tərbiyədə bulunub, tərbiyə ünsürü arama-

lıdırlar. Bu məsləkdə öylə şərəf və öylə sərvət və öylə məişət rahatlığı olmalıdır ki, millətin bütün zəkali, idealli, yaxud hərisi-sərvət [sərvətə həris] gənclərini miqnəti [maqnit] kimi çəkməlidir.

Şimdiki Fransa müəllimə bu cürə baxan bir heyətin məhsuludur. Artıq mənəhnü-fihə [danışdığımız mövzuya] keçirəm:

Müəllimin qiyməti bu qədər böyük ikən, biz buna nə mövqe veririz? Onun iaşəsi üçün nə qədər aylıq sərf edirik? Bu vaxta qədər nəhayəti 500 rublə maaş! Bundan sonra da çoxu 1000 rublə, deyilmi? Halbuki, Nuxu ictimiasında [yığıncığında] yapılan büdcə cədvəlinə görə, dörd baş külfətin ən adi həyatı üçün 3000 rublə belə kafi gəlməyir. Demək ki, məsarifin mədaxil altıda birini, yaxud üçdə birini belə ödəməyir. Büdcədə açılan bu qədər açıqlıq nə ilə, hangi xəzinə və mamələklə [mal-mülklə] qapana bilər? Bir halda ki, beş dənə kitabından başqa heç bir sərvətə malik deyildir.

Bunun üçün bu gün müəllim firqəsi hökumətin ən səfil məmurlarındandır. Şərəfi-məslək və heysiyyətinə bunlar qədər itirən bir məmur yoxdur. Çarşından borclu əlindən keçə bilməyənlər içində mütləq müəllim də vardır. Bir baqqal tərəfindən tərzil olunan [alçaldılan] adamlar cərgəsində müəllimlər də mövcuddur. Çılpaq və cındır gəzən şəxslər arasında müəllimlər də bulunur. Səfil qalan çocuqlar, qadınlar, müəllim yavruları, müəllim bacı, ana və qarılarıdır [arvadlarıdır]. İştə, bizdə millətin gələcəyini çiyinə götürən tayfanın halı bu dərəcədə ağırdır.

Artıq böylə səfil həyata hangi mələk

və peyğəmbər-xisal [mələk və peyğəmbər xislətli] həvəslənər, hangi müqtədir zəka yanaşmaq istər? Yaxud hangi zəkali, məlumətli bir müəllimdə bu məişətlə bərabər iqtidari-elmi [elm qüdrəti] qalar, tədris və tərbiyə məharəti görünər? Bu yolu tutmaq ancaq mövcud müəllimləri məhv etmək deyildir, gələcəyin müəllimləri[ni] də diksindirməkdir [iyəndirməkdir]. Maarifin qabağına böyük xəndəklər qazmaqdan başqa bir şey olmayan bu yol, millətin gələcəyində nə qorxunc uçurumlar hazırlayar.

Əgər bu uçurumları müəllimlər eynəlyəqin [öz gözləri ilə] görməsəydilər, susardılar. Çünki, dövrümüzə elmi bir firqə üçün rahat və məişət yolları çox-çoxdur. Gedərdi, qazanar və dolanardılar. Nə çarə ki, nə susmağı, nə çəkilib getməyi şani-ellmərinə müəllimlər sığırdırammayırlar. Bunu istiqbala xəyanət ədd [hesab] edir, təttil əxbarı [xəbərdarlığı] eynəlyirlər. Zərər yoxdur, bu təttil bir çoxlarının ancaq başlarının üzərindən keçəcəkdir. Fəqət, genə millət imdadına ərbabını dəvət edəcəkdir.

Müəllimlər o iç tarla sahibinə bən-zərlər ki, köy tarlalarına kənardan düşən odu söndürmək üçün haray təpirlər. Tarlası olanlar imdada gəlirlər; həm kəndi tarlalarını qurtarırlar, həm də onlarınkini!

Müəllimlər İttifaqı

TÜRKiYƏYƏ VERİLƏN ŞƏRAİTİ-SÜLHiYYƏ

Aldığımız məlumata görə, Müttəfiq dövlətlər tərəfindən şəraiti-sülhiyyə ol-

maq üzrə Türkiyəyə aşağıdakı məvaddı haiz bir sülhnamə təklif edilmişdir:

1) İstanbul Türkiyə paytaxtı qalmaq üzrə porto-franko (açıq qapı) elan olunacaq.

2) Batum, Qars və Ərdahan vilayətləri Türkiyəyə qaytarılacaq, yalnız, Batum sərbəst şəhər elan olunacaq.

3) Hicaz, Şamat (Suriya) və İraq (Bağdad, Mosul və Bəsrə vilayətləri) xəlifənin himayəsi altında birər ərəb əmiriyi halını kəsb edəcəklər.

4) 25 il müddətinə Türkiyə üzərində idarəçə ingilislər, əsgərlikcə fransızlar və iaşəcə amerikalılar tərəfindən üçlü bir kontrol təsis olunacaq.

5) Türkiyə dəmir yolları 25 illik bir müddətlə İngiltərə idarəsində qalacaq.

6) İzmir vilayəti ilə Van vilayəti siyasətən Türkiyə sultasında qalmaqla bərabər, 15 il müddətlə Fransa idarə və kontroluna tabe olacaqdır.

7) Bəhri-səfidəki [Ağ dənizdəki] Osmanlı cəzirələri [adaları] Türkiyəyə iadə olunacaq.

8) İpr cəzirəsi ilə Misir xidiviyi İngiltərəyə qalacaq.

9) Trablusqərb qəti surətdə İtaliyaya keçəcək.

10) Türkiyədəki ermənilərlə yunanlılar müsavati-hüquqa malik olub, kəndlərinə milli-mədəni muxtariyyət təmin olunacaq.

11) Türkiyə qüvayi-əsgəriyyəsi [hərbi gücü] 50 mindən artıq olmayacaq.

12) Türkiyə Azərbaycan işlərinə müdaxilə etməyəcək.

Fövqəzəkir şəraitin [yuxarıda deyilən şərtlərin] türklər tərəfindən qəbul edilməyi rəvayət olunmaqdadır.

Ədəbi sütunlar

KOR-SOQQUR

- 1 -

Dünya üzünə gəlidiyi halən neçə ildir, Yer-göy nasıl imiş, buna agah deyildir. Parlaq günəşindən deyil agah səmanın, Gündüzləri də həp gecədir tifi-əmanın. Bir çift işıqdan belə məhrum şu bədbəxt, Dünya ona başdan-başa bir ələmi-zülmət. Dər-pərdədir onca bütün ələmdəki əşya: Görməz ki, nədir şəmsi-ziyəpərvəri-dünya, Görməz şu ləfəfatli, tərəvətli baharı, Fəhm eyləyəməz məzhəreyi-rəngnisarı. Təmyiz edəməz hüsn ilə çirkinliyi əsla, Yoxdur gözü görsün ki, nədir ruyi-dilərə. Bilməz necədir ruyi-pədə, çöhreyi-xahər, Bədbəxt çocuq həsrəti-rüxsareyi-madər. Bir milləti-ə'ma da həman kudəkə bənzər, Görməz ki, nədir ərz həyatındakı fərlər. Fəhm eyləyəməz çöhreyi-gülrəngi-həyatı, Bilməz ki, nədir rəng ilə ahəngi-həyatı. Bu parlaq əvalimdə yaşar zülmətə məhkum, Görmək özü bir ne'mət ikən, ne'mətə məhrum. Varkən bu qədər nurü-ziya rəhgüzərində, Dərk eyləyəməz, çünki işıq yox nəzərində. Görməz ki, nədir əyri və ya doğru olan yol, Möhtac yaşar gözləri sönmüşlər, əmin ol! Ənzarı olanlar olur ə'malara rəhbər, Mənalı baxışla bunu gör, anla, bəradər! Rəhbər olamaz gözlülərə gözsüz olanlar, Qanuni-təbiət budur ələmdə pədidar!..

Bakı, 27 nisan 1919

Əbdülsəlimzadə Məhəmməd Hadi

SÜLH ƏTRAFINDA

İngilislər və fransızlar Almaniyadan nə qədər pul tələb edəcəklərini təxmin

etməmişlərdir. Fəqət qəviyyə [məhkəm] ümid etmək olar ki, Almaniyadan tələb ediləcək məbləğ əfkari-ümumiyyənin [ictimaiyyətin] gözlədiyi qədərdən az olacaqdır. Amerika nümayəndələri fikir edirlər ki, Almaniyadan o qədər pul tələb etməli ki, Almaniya bunu vermək iqtidarında olsun. Bu təklif Almaniyadan heç bir vaxtda alınması mümkün olmayan məbləği tələb etməkdən əlverişlidir. Fransız qəzetələri zənn edirlər ki, xəsəratları [kompensasiyanı] almaq məsələsi yeni sərhəd məsələlərindən tez həll ediləcəkdir. Zahirən Polşa 3 milyon almanların Danışıq dairəsinə daxil edilmələrindən narazıdır.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Paris - İtaliyanın böyük bir gəmişi Venedikdən Trablusa [Tripoliyə] 2 min nəfər sənişin apararkən minaya toxunmuşdur. Bir çox ölən və 100 nəfər yaralanan vardır.

Berlin – Almaniya-Avstriyada olan fransız fəvqəladə səfiri Vyanada qəzetəçilərə demişdir ki, Almaniya-Avstriya Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] idxal ediləcəkdir.

Bolşeviklərə qarşı

Paris - Havas ajansı xəbər verir ki, dörd Müttəfiq baş komandanları və bir general Dördlər Şurasına dəvət edilmişlərdir ki, bolşevizmin Qərbi Avropaya keçməsinə qarşı tədbirlər ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün]. Layihədə təklif edilir ki, Baltik dənizi ilə Qara dəniz arasında yaşayan Müttəfiqlərin və Müttəfiqlərə dost olan qitələrin [yerlərin] hamı təbə-

ləri səfərbərliyə alınsınlar və sonra bunlar bolşeviklərə qarşı çıxsınlar.

Xəzər dənizində müharibə

Aprelin 28-də İngiltərə ərkani-hərbindən [hərbi qərargahından] rəsmi surətdə xəbər verilir ki, aprelin 25-də Hacı-Tərxan [Həştərxan] yaxınlığında, uzaq bir məsafədə İngiltərənin müsəlləh [silahlı] “Zorroaster” və “Venture” gəmiləri ilə düşmən gəmiləri arasında müharibə olmuşdur.

Aprelin 25-də İngiltərə gəmiləri Volqa yaxınlığında kəşfiyyatda bulunub, düşmən gəmiləri olduğunu kəşf etmişdir. Düşmən gəmiləri müharibədən imtina edib, top atəşi məntəqəsindən kənar durmuşlardır.

Türkiyə və Gürcüstan

İstanbuldan xəbər verirlər ki, Türkiyənin Avropa müharibəsinə daxil olması haqqında təəccüblü hallar kəşf edilmişdir. Belə məlum olur ki, Türkiyə müharibə elan edənə qədər, Ənvər paşa rus əsgərlərinin geri çəkilməsini kəsməkdən ötrü Qafqaziyada əməliyyatda bulunmaq haqqında Gürcüstan ilə müahidə [saziş] imza etmiş imiş. Brest-Litovsk müahidə-naməsində Gürcüstana verilən Türkiyə-Gürcüstan imtiyazı bununla təfsir [izah] edilir.

Amerikanın şəraitini

Amerika mənbələrindən alınan Paris xəbərlərində deyilir ki, Müttəfiqlər bitərəf dövlət kontrolları təhtində [altında] Rusiyaya ərzaq göndərməyə razı olmuşlar. Bu şərtlə ki, bolşeviklər düşmənanə hərəkəti qət etsinlər [kəsinlər].

Bolşeviklərin məğlubiyyəti

Bükreşdən [Buxarestdən] xəbər verirlər ki, Dnestr nəhrinin şərq sahilində bolşevik əsgərləri ilə romaniyalılar arasında dəhşətli müharibə olmuşdur. Bolşeviklər məğlub olmuşlardır. Ağır yaralananların miqdarı artıqdır.

Foş sülh haqqında

Müsahibə əsnasında general Foş “Deyli meyl” qəzetəsinin müxbirinə demişdir ki, bizim sülhümüz məğlubların deyil, qaliblərin sülhü olmalıdır. Reynə çatmaqla biz orada qalmalıyıq. Burası Fransa və İngiltərə üçün yeganə qorxusuz bir yoldur.

QƏZETƏLƏRDƏN**Hacı-Tərxanda**

Keçən gün, Staro-Tereçnidən “Xan-hüseynov” adlı bir paroxod gəlib 400-dən ziyadə sərnəşin gətirmişdir. Bu sərnəşinlərin çoxu qaçqınlardır. Bunların arasında Hacı-Tərxandan [Həştərxandan] qaçanlar da vardır. Sərnəşinlərdən biri bu yaxınlarda Hacı-Tərxanda olan hadisələr haqqında böylə bir maraqlı əhval nəql eyləyir:

Aprelin 8-də Hacı-Tərxan fəhlələri acılıqdan müsəlləh [silahlı] bir surətdə Qırmızı ordu əleyhinə qalxmışlar. Məhəlli [yerli] əhali də fəhlələrə mülhəq olmuşdur [qoşulmuşdur]. Bir neçə gün şəhərdə və ətrafında qanlı müharibə davam etmişdir. Əvvəlcə üsyan edənlər qalib gəlmişlərsə də, 4-cü gün bolşeviklər gəmilərdən şəhəri top atəşinə tutmuşlar. İğtışaş çox müşkülətlə yatırılmışdır. Bir çox dinc əhali mütəzərrir olmuşdur [zərər çək-

mişdir]. Hal-hazırda bir çox adamlar həbs edilib güllənməkdədirlər.

Sərnəşinlərin rəvayətinə görə, Kizlyardan Tixoretskə qədər dəmiryolu Könüllü ordu və Müttəfiq dövlət əsgərləri tərəfindən işğal edilib, dəmiryolu hərəkəti vardır. Tixoretskdən Rostova qədər bolşeviklərlə bilafasılə [fasiləsiz] müharibələr olmaqdadır. Bolşeviklər bilaaram [aramsız] Tsaritsın tərəfindən qüvvə almaqdadırlar.

Staro-Tereçni, Novo-Tereçni, Bryanskaya Kosa, Kizliyar və Çeçen adası Müttəfiq dövlət əsgərləri tərəfindən işğal edilmişdir.

Bolşevik kazaklar

Kazaklar Orenburq tərəfdə Dutov dəstələrinin hərəkətini görüb, Şura Hökumətini müdafiə etməyə başlamışlardır. Qırmızı ordu əsgərləri ilə bərabər müharibələrdə iştirak etmişlərdir.

Kolçak ilə mübarizə

Petroqradaın mütəşəkkil füqərayi-kasibəsi [proletariatı] Kolçak ilə nə tövr mübarizədə buluna biləcəyi məsələsini həll etməkdən ötrü Petroqrada Həmkarlar İttifaqı Şurası tərəfindən mayın 2-də ümum quberniya füqərayi-kasibəsinin konfransı vaqe olacaqdır. Bu axır günlərdə Finlandiya təriqi [yolu] ilə Almaniyadan 300 min hərbi əsir qaçıb gəlmişdir. Bunların hamısı Kolçak ilə mübarizədən ötrü Qırmızı orduya yazılmağı qərara almışlar.

Polşanın tələbatı

Polşa iddiasının nəticəsi olaraq Polşa tələbatına artıq güzəşt edilmişdir. Dansiq şəhəri Polşa gömrükxana ittifaqına daxil

ediləcəkdir. Dansiq körpülərindən, doklarından və qeyri nəqliyyat vəsailindən [vasitələrindən] azad bir surətdə istifadə etmək işi Polşa üçün təmin ediləcəkdir. Şərqi Prussada Almaniyaya azad keçəcəyinə vaxt gətirilməlidir.

ZAQAFQAZIYA KONFRANSI

Keçən gün Şurayi-Vükəla rəisi [Baş nazir] Tiflisdən, Məhəmməd Yusif Cəfərovdan böylə bir teleqraf almışdır:

“Bu gün aprelin 26-da Zaqaqfaziya Cümhuriyyətləri Konfransının birinci iclası vaqe olmuşdur. Mərasimi-təbrikatdan sonra heyəti-rəyasət intixabı [rəyasət heyəti seçkisi] başlanmışdır. Heyəti-rəyasətə hər cümhuriyyətdən bir nümayəndə daxil olmuşdur. Azərbaycan Hökuməti tərəfindən heyəti-rəyasətdə Fətəli xan Xoyski iştirak edir. Bu gün heyəti-rəyasətin iclası vaqe olub konfrans iclaslarının məramnaməsi, nakaz [nizamnamə] və məsələlərin baxılması qanunu müzakirə edilmişdir.

Yekşənbə [bazar] günü aprelin 27-də Gürcüstan Xariciyyə Nəzarəti mənzilində Zaqaqfaziya Konfransı açıldı. Gürcüstan, Ermənistan və Azərbaycan nümayəndələri orada isbatı-vücut [iştirak] edirdilər. Gürcüstan Xariciyyə naziri Y. P. Gegeçkori sədarət edirdi. Mümaileyh [adı çəkilən şəxs], işbu nitq ilə iclası açmışdır:

– *Zaqaqfaziya Konfransı qayət qarışıq və əhvali-siyasiyyənin kəskin bir zamanında açılır. Müharibə nəticəsi olaraq əsasından təzəlzül etmiş [sarsılmış] Avropa hələ müvazinəyə gəlməmişdir. Ola bilər ki, bundan sonra da əhval dəxi*

də qarışacaqdır. İştə, böylə bir zamanda Zaqaqfaziya millətləri nümayəndələri cəmləşmişlərdir və məqsədləri də budur ki, ümumi bir dil tapıb müttəhid [birgə] çalışmaq üçün zəminə hazırlansınlar.

Gürcüstan Hökuməti müəyyən surətdə bəyan edir: Zaqaqfaziya yaşayan millətlər mənafeyinə bir-birinə zidd olmasına baxmayaraq, onların ən mühüm və həyatı mənafeyi tələb edir ki, birləşsinlər. Bu da, əlbəttə ki, mümkündür.

Konfrans ümumi bir dil tapmalı, ümumi mənafeyi nəzərdən qaçırtmamalıdır. Zaqaqfaziya millətlərinin istiqlaliliyyətini xətrə [təhlükə] gözləyir. O xətrə nə yerdən gələrsə, heç şübhəsiz ona Zaqaqfaziya millətləri müttəhidən [birgə] cavab verməlidirlər. Gürcüstan Hökuməti ümid edir ki, Zaqaqfaziya millətlərinin birləşməsi nəticəsi olaraq Zaqaqfaziya cümhuriyyətlər[i] miyanında [arasında] siyasi və iqtisadi ittifaq əqd etmək [imzalamıq], ümumi bir cəbhə yaratmaq mümkün olacaqdır. Hərgah, bu olarsa, o zaman gələcəyinə ümidlə baxmaq olar.

Bu ruhda Ermənistan Xariciyyə naziri Tıqranyan, Azərbaycan nümayəndəsi Fətəli xan Xoyski nitq irad etmişlər [nitq söyləmişlər].

S. Tıqranyan qeyd eyləmişdir ki, əvvəl də Zaqaqfaziya birlik yox idi. Rusiya zahiri surətdə Zaqaqfaziya millətlərini birləşdirmişdi. Belə ki, Zaqaqfaziya öz hökmranlığını möhkəmləşdirmişdi. Rusiya hökmranlığı düşükdən sonra, birlik də düşmüşdü. Şimdi ilk dəfə olaraq Zaqaqfaziyanın müstəqil millətləri etiraf edirlər, birlik lazımdır. Böylə etiraf Zaqaqfaziya millətlərinin birləşməsinə və mötəlif [bir-birinə uyğunlaşmış, birgə] bir

həyat aparmalarının mümkün olacağına rəhndir [əsasdır; təminatdır].

İclasın qalan hissəsi divani-rəyasət ittixabına və nizamnamə təsdiqinə həsr edilmişdir.”

DAĞISTAN ƏHVALI

Dağıstan Hökuməti Baş vəkili [Baş naziri] Pşemaxo Kotsev işbu əmrnaməni nəşr etmişdir:

“*Dağıstanda vaqə fəvqəladə hallar ciddi tədbirlər ittixabına [tədbirlər görülməsinə] bizi vadar edir.*

Bütün Dağıstan qitəsi [ərazisi] idareyi-əsgəriyyə [hərbi rejim] altında elan edilir. Bu axır vaxtlarda qarət və yağmagərlik [talançılıq] fəvqəladə artmışdır. Hökumət məmurları bu qarətgerliyə qarşı ciddi tədbirlər ittixabı əvəzinə, ancaq kağız üzərində vaqə olan hadisələri xəbər verirlər. Hər halda, bu işlərin qarşısına tədbirlər ittixabı edilməyir. Bu əhvala müsaidə etmək olmaz.

Mən bütün məmurlara əmr edirəm, böyükdən kiçiyə qədər, anarşiya, oğurluq, quldurların, qarətçilərin işlərinə qarşı ciddi tədbirlər ittixabı etsinlər.

Cinayətkarlar cinayət apardığı yerlərdə tutulduqda, orada qətl edilməlidirlər. Müəyyən bir işi olmayan şəxslər həbs edilib Dağıstan Cümhuriyyəti torpağından çıxarılmalıdırlar. Bu cinayətlərlə mübarizədən aciz olan məmurlara təklif edirəm ki, istefa versinlər. Onsuz da bu cür məmurlar qulluqdan kənar ediləcəkdirlər.

Təklif edirəm ki, salamatı-vətən üçün böyük fəaliyyətlər göstərsin. Məmur-

ların fəaliyyəti kağızlarda yazılan xəbər [xəbərlər] ilə deyil, hüsn-niyyət və gözəl fəaliyyətləri ilə ölçüləcəkdir. Bütün camaatı asudəliyi saxlamağa dəvət edirəm və təvəqqe edirəm, hökumət məmurlarına müavinət [kömək] edəsiniz.

Pşemaxo Kotsev”

Müharibənin davamı haqqında Dağıstan Hökumətinin verdiyi məlumatı

Dağıstan Hökuməti rəisi Kotsevin si-farişinə görə, Azərbaycan Hökuməti nəzdində olan Dağıstan siyasi nümayəndəsi Əlixan Kantemir aprelin 26-da hamı hökumətlərə və Müttəfiq komandanlığına böylə bir məlumat göndərmişdir:

“Cənab nazir!

Dağıstan məsələsi haqqında Qroznıya cəm olmuş konfransda Dağıstan Hökuməti nümayəndələri ilə Könüllü ordu nümayəndəsi Denikin arasında saziş hü-sula gəlməyibdir. General Denikin qan tökülməsinə bais olan öz əvvəlki tələbatında israr edib, Dağıstan millətlərini onun əmrinə tabe olmaq təkidatında bulunmaqla bərabər, təqib etdiyi məqsədlər mövcubincə [əsasında] Dağıstan Hökumətinin davamını qeyri-müvafiq ədd [hesab] etmişdir. Şimali Qafqaziya Hökuməti-Cümhuriyyəsi, Dağıstan Hökuməti müqəddəratının ancaq beynəlmiləl qayda üzrə qəti surətdə həllini və general Denikin əsgəri təşkilat başında durması ilə bərabər rus millətinin hökumət nümayəndəsi olmadığını və beynəlmiləl əhəmiyyəti haiz olan [daşıyan] məsələlərin həllinə vəkil edilmədiyini nəzərə alıb, Könüllü ordu əleyhinə müharibəni davam etdirmək qərarını qəbul edib, Dağıstan Cümhuriyyətinin təcavüzkarana və qa-

nunsuz bir surətdə işğal edilən yerlərini Könüllü ordudan xali etməyə [boşaltmağa] çalışacaqdır.

Kamali-ehtramla Əlixan Kantemir”

Müttəfiqlərin Dağıstan Hökumətinə müraciəti

Dağıstan Hökuməti rəisi Kotsev Müttəfiq dövlət komandanlığı nümayəndəsindən aşağıdakı məzmununda bir məktub almışdır:

“Dağıstan Hökumətinin Şurayi-Vükəla rəisi [Baş naziri] Kotsev cənablarına bu əhvalatı Dağıstan Hökumətinə xəbər verməyə məmur edilmişəm. Denikin İngiltərənin təklifinə görə əməliyyatda davam etməməyə razı olub, Dağıstana hücum etməyəcəkdir. General Lyaxov əzl ediləcəkdir [qovulacaqdır]. General Denikin çəçenlər, inqışlar, balkarlar və osetinlərlə öz arasında tarzi-rəftarı [raftar tərzini] təyin edib, hökumətin istiqlalıyyət və sərhədi məsələsini həll edəcək. Sülh Konfransının təlimatını gözləyərək sülh bərpa edilmişdir. Bunun müqabilində Dağıstan Hökuməti Quryevi möhkəmlətməyə vasitə olduğuna görə Petrovsk [Mahaçqala] bəndərini [limanını] Könüllü ordunun istifadəsinə vəgüzar etməlidir [tapşırmalıdır]. General Prjevalski general Denikin təlimatına görə öz qüvvəsini Petrovskda azaldacaqdır. Bu lüzumiyyət bir az müddət davam edəcəkdir. Çünki bu, tədriclə olacaqdır. Şəhərlərdə və kəndlərdə Dağıstan Hökumətindən bolşeviklər əleyhinə təcili hərəkət gözləyirlər. Dağıstan hökumətinin hərəkətinə baxıb raftar olunacaqdır. Polkovnik Roulendson göndərilməmişdir inandırın ki, Dağıstan Hökumətinin arzusuna əməl edilir. Əlavə olaraq sizə elan edirəm ki, general Prjevalski

üzərinə ola biləcək hər bir hücum İngiltərə komandanlığı tərəfindən düşmə-nə hərəkət təfsir ediləcəkdir. Xahiş olunur bu məktubun vüsulunu [çatdığını] xəbər verəsiniz.

Petrovskda olan İngiltərə əsgərləri komandanı polkovnik (imza)”

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Maliyyə nazirinin Nəzarət cənbindəki [Nazirlik nəzdindəki] Gömrük Vergiləri şöbəsi təşkili haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

Maliyyə nazirinin məruzəsini təsviblə [bəyənməklə], tapşırılsın ki, təsdiq üçün Məclisi-Məbusana idxal edilsin.

- Maliyyə nazirinin Azərbaycandan aparılacaq balıq və balıq istehsalatına [məhsullarına] yeni gömrük təyini haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Maliyyə nazirinin məruzəsini təsviblə tapşırılsın ki, təsdiq üçün Məclisi-Məbusana idxal etsin. Fəqət işbu təshihat [düzəlişlər] olmalıdır:

1) Kürü netto [xalis kütlə] putuna 40 əvəzinə 100 manat.

2) Yarışqan və viziqa - 30 əvəzinə 50 manat.

3) Qızılbalıq və şəmayı təzə və duzlanmış - 20 əvəzinə 50 manat.

4) Təzə balıq - 2 əvəzinə 3 manat; kürü - 2 əvəzinə 5 manat.

- Maliyyə nazirinin hərbi xidmətdən azad olunmuşlardan hərbi naloq [vergi] alınmaması barəsindəki məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Maliyyə nazirinin layihəsini təsviblə, Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Maliyyə nazirinin artırılmış ticarət və sənəət şəhadətnamələrindən alınan şəhər vergisini 50 faizə qədər artırmaq barəsindəki məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Maliyyə nazirinin layihəsini təsviblə, təsdiq üçün Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Maliyyə nazirinin vergi müfəttişliyi vəzifəsi təsis haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Nazirin məruzəsini təsviblə tapşırılsın ki, təsdiq üçün Məclisi-Məbusana idxal etsin və o vaxtadək onun 15000 manat məsarifi 20 milyon fondan verilsin.

- Maliyyə nazirinin müavin təyini haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

İzrail-Mark Mixayloviç Abezqauz Maliyyə naziri müavinliyini təyin edilsin.

- Maarif nazirinin Zəngəzur və Qaryagin qəzaları xalq məkatibi [məktəbləri] müfəttişi Atamanakisin əzl edilməsi [işdən azad edilməsi] haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Mümaileyhi [adı çəkilən şəxsi] noyabrın 1-dən etibarən əzl edilmiş hesab etməli.

- Türüq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] nazirinin dövləti mədaxil mənbələri haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Nazirlərə tapşırılmalı ki, ən yaxın zamanda dövləti mədaxil mənbələri haqqında və onların artırılması barəsində məlumatı havi [ehtiva edən] layihələr təqdim etsinlər.

- Ədliyyə nazirinin 169-cu, 171, 172,

177-ci maddələrin dəyişməsi haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Nazirin məruzəsini təsviblə, Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Ədliyyə nazirinin 1462-ci maddənin dəyişməsi haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Nazirin məruzəsini təsviblə, təsdiq üçün Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Maliyyə nazirinin 2-ci müavin dəvətinə icazə verilmək haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Nazirə 2-ci müavin və 2 müşavir çağırmağa icazə verilsin.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə [Sosial Təminat] nazirinin oyun (qumar) kağızı çap etmək haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə nazirinə oyun kağızları buraxmağa izin verilsin.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi], Neftçilər İttifaqı İdarəsini nisanın 19-da Ədliyyə Nəzarətinə dəvət edib neft mədənləri fəhlələrinin yeni məvacibləri haqqında müşavirədə bulunmuşdur.

- Baş Fabrika müfəttişi Məsai Nəzarətinə məlum etmişdir ki, Bələdiyyə İdarəsi xidmətçilərə əlavəni mayısın 1-dək verməyi qəbul etmişdir. Bunun rübü [dördüdə biri] pasxa bayramı münasibətilə verilmişsə də, bu vaxtadək mabaqisi [qalanı] verilməmişdir. Xidmətçilər rica edirlər ki, mabaqisi də şimdiki verilsin.

- Məsai Nəzarəti Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən Binəqədiyə Şollar suyu ver-

mək haqqında təşəbbüsatda bulunmuşdu. Bələdiyyə İdarəsi xəbər vermişdir ki, Binəqədi-Şollar su yolu “Binəqədi voprovodu” [su kəməri] nam [adlı] xüsusi bir cəmiyyətin malıdır. Keçən sənə iyun əvəllindən [əvvəllərindən] etibarən həman cəmiyyət fəaliyyətini dayandırmışdı. Şimdi isə, yenidən Bələdiyyə İdarəsi ilə müqavilə əqd etmişdir [imzalamışdır]. Bundan sonra, Binəqədiyə Şollar suyu veriləcəkdir.

- Məsai Nəzarəti Vükəla Şurasına [Nazirlər Kabinetinə] müraciətən rica etmişdir ki, Bələdiyyə İdarəsi həqiqətən paraya möhtac olduğundan, istiqraz [borc] barəsindəki təşəbbüsatına əncam verilsin.

- Əkin vaxtları yaxınlaşdığından, Şamaxı qəzası qaçqınları əkin işlərinə başlamalıdır. Halbuki toxumları yoxdur. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə [Sosial Təminat] naziri Ticarət və Sənaye Nəzarətinə müraciətən rica etmişdir ki, Şamaxı nahiyə müffəttişinə 6000 putdan az olmamaq şərti ilə toxumluq buraxılsın. Fəqət kontrol təyin etməlidir ki, toxum əkilsin.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri Rəisi-vükəlaya [Baş nazirə] müraciətən məlum etmişdir ki, qaçqınlar miyanında [arasında] bir çox ziyalılar vardır. Bunlar xüsusən sabiq mülkədarlara mənsubdurlar ki, hadisətdən sonra böylə bir halda qalmışlar. Bunlara, başqalarına edilən müavinət kafi deyildir. Binaəniyeh [ona görə], Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri Rəisi-vükəladan rica etmişdir ki, Vükəla Şurası bunlara borc vermək məsələsinə izin versin. Borc xüsusi qayda üzrə vaxti-müəyyənədək [müəyyən edilmiş vaxtadək] qaytarılmalıdır. Nəzarət işbu işdən ötrü 300.

000 manat istəmişdir.

- Zəngəzur qaçqınları Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə bir çox ərizələr və rərək, əkin işlərinə başlamalarını və öz yurdlarına köçmələrinə müavinətdə bulunmağı rica etmişlər. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri Qarabağ general-qubernatoruna müraciətən rica etmişdir ki, bu barədə məlumat toplanılsın. Hərgah, qaçqınlar yaylaqlara getməzsələr, o vaxt nerədə onları sakin etmək olacaqdır? Zira, yayda şimdiki yerlərində qalmaları bir çox xəstəlik artırma bilər.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri Ağdamdakı müvəkkilinə teleqrafən məlum etmişdir ki, Zəngəzur qaçqınlarına heç bir müavinət edilməyir. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri işbu işi Behbudova həvalə edir. Müşarünileyh [adı çəkilən şəxs] təcili surətdə Zəngəzura gedərək məhəllində [yerində] lazımı müavinətdə bulunmalıdır.

Nazir bəyan etmişdir ki, layiqli köməkçiləri işə cəlb etmək mütəmənnadır [arzuediləndir]. Bununla bərabər, Zəngəzurda iasə məntəqələri güşad edildiyini [açıldığını] bildirmişdir.

Böylə bir teleqram da Qarabağ general-qubernatoruna göndərilmişdir. Teleqramda denilir ki, Behbudova müavinətdə bulun[ul]sun.

Müşarünileyhə [adı çəkilən şəxsə] bir milyon yarımdan ziyadə para göndərilmişdir.

Bərdə anbarına xərclənmiş 100000 manat buraya daxil deyildir.

- Məsai Nəzarəti Tağıyev fabrikası komitəsinə məlum etmişdir ki, Nəzarət Ticarət və Sənaye Nəzarətində hər fəhlə başına 20 arşın bez buraxılması barə-

sində təşəbbüsatda bulunmuşdur. Bezin 4 arşını əski qiymətlə, mabaqi [qalan] 16 arşını isə firma sahibinin təyin edəcəyi qiymətlə buraxılacaqdır. Məsai Nəzarəti fəhlələrə təklif etmişdir ki, işə şüru etsinlər [başlasınlar].

KAĞIZ QƏHƏTLİYİ

Bir neçə gün bundan irəli Bakının nəşir və mətbəəçiləri yığılıb kağız məsələsini məhəlli-müzakirəyə qoymuşlardır [müzakirəyə çıxarmışlar].

Maarif Nəzarətinin binagüzarlığı [sərəncamı] ilə kağız anbarlarından mətbəəçilərə daha kağız buraxılmadığı üçün nəşriyyat işləri müşkülə düşmüşdür. Bunu nəzərə alaraq mətbəəçilər qət etmişlər ki, hökumətə müraciət edib kağızın ədalətlə mətbəələr arasında təqsim edilməsi [bölünməsi] barəsində bir qərarad istəsinlər. Buna dair hökumətin üç günün ərzində bir binagüzarlığı olmazsa, məsələni sosialistlər vasitəsilə Parlamanə idxal etsinlər.

Mətbəəçilərin fəvqəladə bu təşəbbüsatı bizə sübut edir ki, az bir vaxtdan sonra hərəgah kənardan gətirilməzsə, Bakıda kağız “aclığı” zühur edəcəkdir.

Kağızsız da mətbuat yaşaya bilməz. Mətbuatdan əlavə, təlim kitablarının yeni təbinə [nəşrinə] kağız tapılmadığı üçün bir çox məktəb şagirdləri kitabsız qalmışlar. Hətta bəzi kitabların köhnə və dağılmış nüsxələri biri 25 rubləyə satılır. Payızda universə kimi ali məktəblə bərabər, bir çox təzə məktəblərin güşadı [açılması] gözlənir. Bir bu qədər köhnə və təzə məktəblərin bir çox idarə və kantolarla bərabər kağıza olan ehtiyacı müla-

hizəyə alınarsa, gələcəkdə kağız müşküləti böyük əngəl törədəcəkdir.

Binənileyh [buna görə], qəzetə nəşirlərinin və mətbəəçilərin istidasi [xahişi] hökumətdə qəbul olunarsa, yəni anbarlardakı kağız mətbəələr arasında təqsim edərlərsə, az bir zamanda kağız qəhətliyi ilə bərabər, bir çox ədalətsizliklər də zühur edəcəkdir.

Bir vaxt adi qəzetələrin nüsxəsi bir şahıya və əmələ qəzetəsi də bir qəpiyə satıldığı zamanlarda Bakıda ancaq üç-dörd qəzetə nəşr olunurdu. Bu gün, Azərbaycan dövlətinin hüriyyəti-mətbuat [mətbuat azadlığı] qanunu sayəsində qəzetələrin bir nüsxəsi bir rubləyə satılır. Bununla belə, Bakı qəzetələrinin ədədi göbələk kimi gündən-günə artır.

Bakıda neçə siyasi partiya varsa, bir o qədər də qəzetələr mövcuddur. Gündəlik qəzetələrə kifayət etməyərək, tətil və bayram sabahlarına məxsus neçə mü-təəddid [çoxsaylı] qəzetələr də nəşr olunur.

Görünür ki, kağızın azlığı Bakı partiya qəzetəçilərini heç təşvişə salmayıb. Kağız işinə bir təhər çəkilməzsə, hökumətin özü bir çox müşküləta məruz qalar. Hərəgah mətbəəçilərin istidasi qəbul olunarsa, o halda sair idarələrin də ehtiyacı nəzərə alınmalıdır.

Məncə, kağızın tamam miqdarını dörd hissəyə təqsim etməlidir: bir hissəsi hökumətin xüsusi ehtiyacı üçün, ikincisi nəşirlərə və mətbəəçilərə, üçüncüsü məktəblərə və təlim kitablarına və dördüncüsü də idarə və kantolarla sərflə olunsun.

Söz yoxdur ki, ağ kağızı mümkün olduqca maarif işlərinə buraxmalıdır. Sarı kağız mətbuata yararsa da, təlim kitablarına heç vəchlə yaramaz. Bunu höku-

mət nəzərdə tutmalıdır. Həmçinin bir çox risalələr, elannamələrə ağ kağızın sərflə əbəsdir. Qəzetələr də dairələrini məhdud qılsınlar ki, kağız az sərflə olunsun.

Yenə təkrar edirəm ki, təlim kitabları üçün müəyyən miqdar kağız saxlanılsın ki, məbada uşaqlarımız kitabsız qalarlar!

Fərhad Ağazadə

HÖKUMƏTİN NƏZƏR-DİQQƏTİNƏ

Yalama və Ləcət istasyonlarında hökumət tərəfindən həccinə [müsadirə edilməsinə] qərar verilən və “Tovarişestvo Xaçmaz”a aid olan 200 sajin odunun Biçeraxov dəstəsinə mənsub bulunan bir gürcü zabitinə verilməsi bu “əta” şəraitinin [“bağışlama” şərtlərinin] Azərbaycan xəzineyi-maliyyəsinə vuracağı zərər və ziyanlar gənc hökumətimizə sadıqanə xidmətlər etməyi əxəssi-amal edinmiş [özünə başlıca amal etmiş] olan biz Yalama rayonu odunçularını ciddən dilgir [dixor] etmişdir.

Meşəbəyi ilə Azərbaycana sədaqəti pək də bəlli olmayan kiçik zabit cənablarının baş-başa söyləşib verdiyi qərar böylədir:

Zabit bəy bu 200 sajinə yalnız 100 sajinini Bakıya hökumət ixtiyarına sövq edəcəkdir. 100 sajin odunun Bakıya sövq edilməsi orta hesabla 45 min tutur. Demək 100 sajin odunun sövqünü zabit bəy dərhəddə edir [öhdəsinə götürür], şu şərtlə ki, qalan 100 sajinə əvvəlki odunun sövqündə sərflə etdiyi 45 min rublə əvə-

zində kəndisi satacaqdır.

Odu ticarəti ilə iştiğal edənələr [məşğul olanlar] pək əla bilirlər ki, zabit bəy 45 min rublə əvəzində ehtikar etdiyi [baha qiymətə satdığı] bu odunu istasyonlardan heç bir tərəfə sövq etmədən 100 min rubləyə satacaqdır.

Yüz sajin odunun Bakıya sövq edilməsi kimi zəhməti pək az böylə bir işdən birdən-birə 45 min, 50 min rublə qədər bir paranın hökumət zərərinə olaraq aşırılmasına hökumətimiz bilməm nə mənə verəcəkdir.

Böylə işlərdə ötdədən bəri torq [tender] və müzayidə üsulu ilə iş görülməsi adət ikən, meşəbəyi cənablarının keyfəmayəşası [özbaşınalığı] ilə hökumət odununun nisfini [yarısını] başqalarına vermək kimi işləri gördükcə, böylə hökumət məmurlarının gəmidə oturub gəmini altından deşməsinə və açıq-açığına böylə xəyanətlərin pərdə altında qalmasına ağıl erdirəmməyiriz.

Zabit, Biçeraxov dəstəsinə mənsub bir xaini-vətəndir. Hələ böylələrinin içimizdə qalması və hökumət zərərinə olaraq kəndi cibini doldurması ağıl və məntiqə sığan işlərdən olmadığı kimi, meşəbəyinin də hərəkatı-qanunşikənanəsinə [qanunsuz hərəkatlarına] hökumətimizin nəzəri-diqqətini cəlb edirik.

Yalama odunçuları naminə imzalar

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Bir May tətili

“Müsavət” planı

Tətil səhər saat 8-dən axşam saat 6-

ya kimi olmalıdır. Balaxanı, Suraxanı, Sabunçu zəhmətkeşləri səhər saat 10-dan şəhərə gəlib Balaxanski, Bazar küçələrindən Parlaman qarşısına yığılıb, oradan Hürriyyət meydanına; Çornı-qorod və Beli-qorod və fabrik, səhər saat 10-dan şəhərə gəlib Telefonu, Tarqovı, Krivoy, Parapetdən Nikolayevski küçələrlə Parlament qarşısına gəlib Hürriyyət meydanına cəm olurlar.

Bibiheybət zəhmətkeşləri: Bayılov – Naberejni – Sadovı – Nikolayevski – Parlaman qarşısında; Hürriyyət meydanı.

Nətiqlər:

1) Məhəmməd Əmin Rəsulzadə, 2) Rəhim Vəkilzadə, 3) Müzəffər Həsənzadə, 4) Piri Mürsəlzadə, 5) İskəndərov, 6) Rza Zaki, 7) Kazımzadə, 8) Mirzəbala, 9) Məşhədi Həmid Paşazadə, 9) Zülfüqar Məhəmmədzadə, 10) Yunis Rəfizadə və qeyriləri.

Bayraqlarda yazılar:

Yaşasın müstəqil Azərbaycanın Əmələ bayramı!

Yaşasın Müsavat!

Yaşasın Əmələ Bayramı!

Yaşasın azad millətlərin ittifaqı!

Yaşasın Azərbaycan!

Təbliğət və Təşkilat şöbəsi tərəfindən, Türüq və Məabir [Nəqliyyat və Rəbi-tə] nazirinə məktub yazılıb, Suraxanıdan Balaxanıya gələn fəhlələrə vaqonların pulsuz verilməsi xahiş olunmuşdur.

Qubernatorun əzimi [gedişi]

Bakı qubernatoru Rəşid bəy Axundzadə qulluq işlərindən dolayı quberniyyəyə, Cavad və Göyçay uyezdlərinə getmişdir. Mümaileyhin [adı çəkilən şəxsin] vəzi-fəsini müvəqqəti olaraq vis-qubernator

Müseyyib bəy Axıcanov ifaya şüru etmişdir [başlamışdır].

İran Maarif Cəmiyyətində

Cümə günü mayın 2-də Şəhər Duması zalında İran Maarif Cəmiyyətinin ümumi iclası vaqe və məzkur [adı çəkilən] cəmiyyətin məramnaməsi haqqında bəyanat veriləcəkdir. Ümum [bütün] üzvlərin təşrif gətirmələri arzu olunur. Yeni üzvlər dəxi orada yazılacaqdır.

AZƏRBAYCANDA

Gəncədən

Xüsusi müxbirimizdən:

Təxminən bir ay bundan əvvəl “Müsavat”ın Gəncə şöbəsinə Gəncə qəzasının Sünnülər köyündən çoximzalı bir ərizə verilmişdi. Ərizəyə göstəriləyənə görə, Sünnülər kəndinin yüzbaşısı köylülərə yerli-yersiz bir çox zülüm edirmiş. Dürlü-dürlü bəhanələrlə əhalidən alınan cərimələrin nə həddi, nə hesabı var imiş. Bunun üzərinə Gəncə şöbəsi idarə əzasından [üzvlərindən] iki zati təhqiqaat üçün həman köyə göndərdi. Məhəllində [yerində] edilən təhqiqaat, olunan zülmələri açdı. Alınan cərimələrdən heç birisi yalan çıxmadı. Bu qədər haqsızlığa qarşı yuxarı dairələrə şikayət etmək istəyən bir köylü, birinci çastın [hissənin] komissarı Hüseyin bəy Şıxlinski tərəfindən dəhşətli bir surətdə döyülmüşdür. İxtiyar köylünün sağlam bir dişi tufəng zərbəsi ilə düşmüş, zavallı o dişi hələ cibində saxlayırmış. Bundan daha betər, qocasına imdad etmək niyyəti ilə komissara yalvarmaq təşəbbüsündə bu-

lunan qarı da, o ki var döyülmüşdür. Böylə vəqələri [hadisələri] göndərilən nümayəndələr dəlillərlə bərabər toplayıb “Müsavat”ın Gəncə şöbəsinə təqdim etmişdi. Bunun üzərinə idarə vali həzrətlərinə məlumat verib zalım yüzbaşını[n] təhtimühakiməyə alınmasını [işinə məhkəmədə baxılmasını] rica etmişdi. Anlaşıldığına görə, vali, qəza qaimməqamına [qəza rəisinə] həvalə etmişdir, qaimməqam Mikayıllı bəy [İsrafilbəyov] də yüzbaşının yerinə həman şikayət edən köylüləri dama salmışdır. Bu sətirləri yazdığım vaxt köylülər hələ həbsdə idilər. Eşitdiyimə görə, “Müsavat” bu işi təhqiqaat etməyə qərar vermişdir. Nəticəsi xüsusunda ayrıca yazarız.

* * *

Hər ayda qəzetlərdə oxuyuruq ki, filan bələdiyyə idarəsi hökumətdən faizsiz borc istəyir. Bu məmləkətin Bakısı, Şəkisi hökumət xərci ilə dolanır. Böylə şəhərlərdən biri də Gəncədir. Hökumət Gəncəyə hey borc verir, fəqət Gəncə bu borcu kimə verir, bilən yoxdur.

Bura bələdiyyəsinin başsoyuqluğu artıq son dərəcəsinə bulmuşdur. Yolları xarab, gecələri gözüne barmaq soxsalar xəbərin olmaz. Hələ bələdiyyənin ərzaq şöbəsi camaata şəkər yedirməkdən dişlərini töküüb. Utanmazlar hələ bu günlərdə yenə ərzaq işləri üçün borcunu, bəxşişmi pul istəmişlər.

* * *

Gəncə vilayəti Türk Müəllimlər İttifaqı müəllim yoldaşlarından Abbaszadə Mirzə Abbasın bu günlərdə 25 illiyinin yubilesini tərtib etməyə hazırlanmış. Eşitdiyimizə görə, bu yubileyə iştirak etmək üçün, Azərbaycanın sair şəhərlərin-

dəki müəllimlərə də dəvətnamə göndəriləcəkdir. Əlifbə tədrisində birincilik qazanmış möhtərəm bir müəllimin yubileyinin də birinci olmasını ürəkdən arzu edirəm.

Gəncəli

TEATRO VƏ MUSIQI

“Gaveyi-ahəngər”

Cümə günü may ayının 2-də, axşam Hökumət Teatrosunda Hacıbəyli Qardaşları Müdiriyyəti tərəfindən müdiriyyət artistləri Ələkbər Hüseyinzadə, Camal Paşayev və Əliislam Dadaşovun şərafinə olaraq Şəmsəddin Sami bəyin məşhur əsəri “Gaveyi-ahəngər” mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Tamaşa axşam saat 8-in yarısında başlanacaqdır. Biletlər indidən teatrın kassasında satılmaqdadır.

“Leyli və Məcnun”

May ayının 4-də, yekşənbə [bazar] günü yenə həman teatrodada Hacıbəyli Qardaşları Müdiriyyəti tərəfindən bu mövsümdə axırıncı dəfə olaraq “Leyli-Məcnun” operası mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Məcnunun rolunu Hüseyinqulu Sarabski ifa edəcəkdir.

İDARƏDƏN CAVAB

Ramanadan “Toy məclisləri” yazan əfəndiyə: Məqalənidən məlum olmadı ki, orada olan polis məmurları nə günə [nə cür] toy qururlar. Əgər vaqəən [doğrudan da] toy qurub evlənirlərsə, buna heç kəsin bir deyəcəyi ola bilməz. Və illa

[yoxsa] yalandan toy adına pul yığırlarsa, o halda çox pis iş görürlər. Böylə pis iş ki, heç Azərbaycan məmurlarına yaraşmaz.

Diş həkimi Altmanın müalicəxanası

Şamaxinski küçə nömrə 20, 2[-ci] parafelni küçənin küncündə aptek ilə rubəru [üz-bəüz]. Telefon nömrə 18-73. Dişləri ağrısız çəkir və doldurur. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Müsəlman xanımları ayrıca qəbul edir.

5783

Arvad diş həkimi M. S. İdaşkina

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan axşam saat 6-ya kimi. Ünvan: Nikolayevski küçədə 25 nömrəli evdə. Telefon 32-41.

2629

Petroqraddan gəlmiş doktor

İshaq Avetisoviç Atayans

(professor Mixaylovun müavini)

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğu-na mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çaharşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir. Ünvan: Telefonu küçədə nömrə 6.

8710

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırmaya dişlər. Dişin yaxşı qayırmılması təmin olunur. Kənardan gələnler üçün tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

8753

Doktor Ağahüseyn Kazımov

Gəlib naxoşları yenə qəbul etməyə başlayıbdır. Əmrəzi-daxiliyyə [daxili xəstəliklər]. Qəbul edir səhər saat 10-dan 11-ədək; axşam saat 5-dən 7-yədək. Ünvan: Parapet, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbə. Telefon: 86-27.

8057

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəzi [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor M. B. Şaxnazarov

Dəri və əmrəzi-cərrahiyyə [cərrahi xəstəliklər] naxoşluqlarını qəbul etməyə başlamışdır. “606” və “914” müalicəsi. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 12-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Armyanski küçə nömrə 3. Qubernskinin küncündə. Telefon nömrə 45-28.

8748

Müvəqqəti müdir:

Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Zəhmət (məsai) bürosu

səh. 1. “Budaqovski və Malakanski küçələrin küncündə”: indiki Rəşid Behbudov və Xaqani küçələrinin kəsişməsində.

“Konka”: Bakıda atla çəkilən tramvay.

Elan

səh. 1. “Olqinski və Lalayevski küçələrin küncündə”: indiki Məhəmməd Əmin Rəsulzadə küçəsi ilə Xurşidbanu Natəvan döngəsinin kəsişməsində.

Azərbaycan Cümhuriyyətinin Məsai (Zəhmət) Nəzarəti...

səh. 1. “Bu barədə “Azərbaycan” qəzetinin 4 mart tarixli 47-ci nömrəsində elan edilmişdir.”: söhbət rus dilində çıxan “Azərbaycan” (Азербайджан) qəzetindən gedir.

“Naberejni küçədə”: indiki Neftçilər prospektində.

Elan

səh. 2. “Spasski küçə”: Bakıda, indiki Zərgər-palan küçəsi.

Qismi-rəsmi

səh. 2. “...elan edilən təsvirinə əlavə...”: qəzetdə “təsvirinə” yerinə “təsəvvürünə” yazılmışdır.

Dağıstan günü

səh. 4. “ləbbeyk”: “buyurun, nə əmriniz var, nə istəyirsiniz” mənasında ərəbcə söz.

“Hökumət və Məclisi-Məbusanımız var qüvvələri ilə...”: qəzetdə “Məclisi-Məbusanımız” yerinə səhvən “məhəlli məbusanımız” getmişdir.

Dağıstan günü

səh. 5. “atasız balalarına”: qəzetdə “atasız babalarına” getmişdir.

Yol əsnasında gördüklərim

səh. 7. “...o cümlədən Sultan Muradın hərəmi Bəzmialəmin...”: Bəzmialəm, Sultan Muradın yox, Sultan II Mahmudun arvadı olmuşdur.

“leyli”: şagirdlərin həm dərs oxuyub, həm də gecə qaldıqları məktəb (internat) və belə məktəbdə oxuyan; “nəhari”: gündüz növbəsində oxuyan.

“Sonra Təfəyyüz məktəbinə getdik. Müdirəsi Naqiyyə xanımla və müəllimlərlə görüşdük.”: “Təfəyyüz” məktəbi İstanbulda XIX əsrlərin axırlarından etibarən fəaliyyət göstərən məktəb idi, 1920-ci illərdə bağlanmışdır. Naqiyyə xanım “Təfəyyüz” məktəbinin yox, “Feyziyyə” məktəbinin müdirəsi olmuşdur. 1880-ci illərdə Səlanikdə qurulan “Feyziyyə” məktəbi 1915-ci ildə İstanbula köçmüşdür və hal-hazırda da fəaliyyətini işiq Liseyi adı altında davam etdirməkdədir.

səh. 8. “Bəkirağa bölüyü: İstanbulda Hərbi Nazirliyə məxsus həbsxana olmuşdur. Xalq arasında, həbsxananın ilk müdürü olan Bəkir ağanın adıyla “Bəkirağa bölüyü” kimi tanınırdı. Bu bina hal-hazırda İstanbul Universitetinə məxsusdur.”

səh. 9. “motor”: benzənlə işləyən dəniz nəqliyyatı, motorlu gəmi.

Doğru yol

səh. 10. “Sedan müharibəsi”: 1870-1871 Fransa-Prussiya müharibəsinin ən böyük döyüşü olan Sedan döyüşü nəzərdə tutulur.

səh. 11. “məişətlə”: “məiyyətə” getmişdir.

Türkiyəyə verilən şəraiti-sülhiyyə

səh. 12. “porto-franko” [porto franco]: sərbəst liman; vergisiz mal idxalatına və ixracatına icazə verilən liman.

“Kor-soqqur” şeiri (səh. 12)

üçün lüğət:

soqqur: zəif, gücsüz, arıq, zavallı

tifli-əma: kor uşaq
dər-pərdə: pərdə arxasında
şəmsi-ziyəpərvəri-dünya: dünyanı işıqla
qidalandıran günəş
məzhəreyi-rəng-nisar: rəngarəng çiçəklik
təmyiz: ayırmaq, seçmək
hüsn: gözəllik
ruyi-dilərə: könül alan sevgilinin üzü
ruyi-pərdə: atanın üzü
çöhreyi-xahər: bacının çöhrəsi
həsəti-rüxsareyi-madər: ananın üzünə
həsərət

milləti-ə'ma: kor millət
kudək: uşaq
ərz: yer üzü
fər: işıq
əvalim: aləmlər
rəhgüzər: yol
ənzar: nəzərlər, gözlər
ə'malar: korlar
bərədər: qardaş
pədidar: aşkar

Teleqraf xəbərləri

səh. 14. “Deyli meyl” [Daily Mail]: Londonda 1896-cı ildən etibarən nəşr edilən gündəlik qəzet.

Qəzetələrdən

səh. 14. “Dutov dəstələri”: Orenburq kazaklarının atamanı ağqvardiyaçı general Aleksandr Dutovun komandanlığı altındakı dəstələr nəzərdə tutulur.

səh. 15. “Şərqi Prussada Almaniyaya azad keçəcəyinə vəgüzar ediləcəkdir”: Bu cümlə anlaşılmaz bir şəkildə tərcümə edilmişdir; belə başa düşülməlidir: “Almaniyaya, Şərqi Prussiyaya sərbəst keçmək imkanı veriləcəkdir.”

Vükəla Şurasında

səh. 17. “yapışqan”: əsasən nəre balıqlarının üzmə kisələrinin və digər tullantılarının işlənməsi ilə əldə edilən yapışqan;

balıq yapışqanı.

“viziqa” (yaxud vyaziqa): nəre balıqlarının qida məhsulu kimi istifadə olunan xordası.

Bakı xəbərləri: Bir May tətili”

səh. 22. “Natiqlər: 1) Məhəmməd Əmin Rəsulzadə...”: qəzetdə natiqlərin sıra nömrələri qarışdırılmışdır.

Bazar, 4 may 1919-cu il, nömrə 171

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 3 şabanül-müəzzəm sənə 1337. 4 mayıs 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

FƏHLƏ KONFRANSİYASI HEYƏTİ-RƏYASƏTİ

Bakı və dairəsi fəhlə konfransı iclası mayıs ayının 4-də saat 10-da təyin olunubdur. Hamı yoldaşların gəlmələri rica olunur.

T-123

ELAN

Bakı Şəhər İdarəsi bununla elan edir ki, mayıs ayının 4-də saat 12-də Təsərrüfat Şöbəsi dəftərxanasında şəhər afişa sütunları və afişa yapışdırılmasını icarəyə verməkdən ötrü torq [tender] təyin olunubdur. Şəraiti [şərtləri] yuxarıda zikr olunan Şöbə dəftərxanasında oxumaq olar.

T-117

LEYLİ VƏ MƏCNUN

Hökumət Teatrosunda axşam tamaşası

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli

Qardaşları Müdiriyyyəti

Yekşənbə günü şabanül-müəzzəm ayının 3-də 1337-ci sənə (mayın 4-də 1919-cu ildə) bu mövsümdə axırncı dəfə olaraq mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır “**Leyli və Məcnun**” operası.

Leyli – Ağdamski
Məcnun – Sarabski

Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaq axşam saat 8-in yarısında.

T-122

BEYNƏLMİLƏL İCTİMAİ MƏCMƏ [YIĞINCAQ]

Həmin aprel ayının 15-dən açılmışdır. Olqinski küçə, nömrə 5 (Kafe Parisin üstündə). İctima [yığıncaq] gündüz saat 12-dən və axşam isə saat 9-dan açılır. Ruminski orkestr məşhur skripkaçı N. Angeleskonun təhti-nəzarətində [rəhbərliyi altında] çalınır. Daxil olmaq ancaq üzvlərin müərrifliyi [tanışlığı, aşnalığı] ilə ola bilər.

8747

DAĞISTAN VƏ BİZ

Bu bir-iki gün ərzində Dağıstandan gələn xəbərlər Dağıstan Hökuməti əhvalını o qədər qat-qarışıq bir halda təsvir edir ki, insan çəşib qalır. Bir tərəfdən İngilis Komandanlığının əmri ki, dağıstanlılar Denikin və Prjevalski ordularına qarşı düşmənə hərəkatlərdən əl çəksinlər, Prjevalskinin qoşunu Petrovsku [Ma-